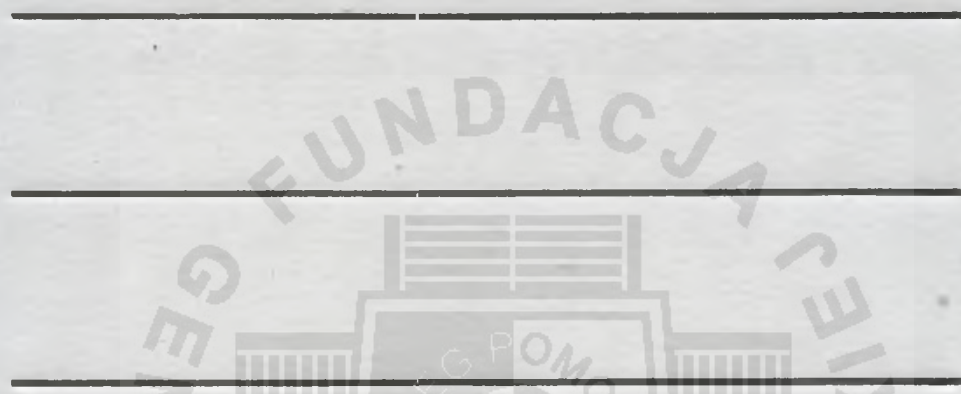

MEMORIAŁ
Generał Marii Wittek

AK
Radom-
Kielce

++ 1993

zysła
1. Krzyżowska

KANDZIORA Anna
zam. Stawicka
ps. „Hanka”

1852/WSK

SPIS ZAWARTOŚCI TECZKI — KANDZIŁORA Anna
zom. Stawicka
1852.126K

I. Materiały dokumentacyjne

- I/1 – relacja właściwa ✓
I/2 – dokumenty (sensu stricto) dot. osoby relatora ✓
I/3 – inne materiały dokumentacyjne dot. osoby relatora —

II. Materiały uzupełniające relację

III. Inne materiały (zebrane przez „relatora”):

- III/1 – dot. rodziny relatora ✓
III/2 – dot. ogólnie okresu sprzed 1939 r. —
III/3 – dot. ogólnie okresu okupacji (1939–1945) —
III/4 – dot. ogólnie okresu po 1945 r. —
III/5 – inne... —

IV. Korespondencja

.....
.....
.....
.....

V. Wypisy ze źródeł [tzw.: „nazwiskowe karty informacyjne”]

VI. Fotografie

I/1 Relacja

A. Stawicka z d. Kandziorna, Łycionys,
Poznań 6.04 1990 r., rkps, k. 1, s 1-2

Stamicki - ożysta płoty 2 d. Kambriova

Porznan, - ul. Winogrady 29

ps. „Hauka”

Zy cionys.

Wchodziłam się w Porznanie dn. 23 sierpnia 1923 r.

Ojciec mój Karol Kambriova - matka Aniela z domu Lmanowska.

od siódmego roku życia mieszkałam do prywatnej szkoły powrachej
paniny Sulewskiej w Porznanie przy ul. Św. Marcina 66/67

Do ukończenia szkoły podstawowej kontynuowałam naukę w gimnazjum
im. Juliusza Sdonackiego k. Piotrowskiego w Porznanie.

Do wybuchu II wojny światowej, w listopadzie 1939 r. po wydarzeniu
z miłymi i majątki przez okupanta niemieckiego zostaliśmy wyprzedani
z rodzicami i braćmi do obozu na Gdównej, gdzie spędziłam 3 tygodnie.

Z Gdównej wzięto nas w bryldyckich wagonach transportem przez 3 dni i 4 noce
w trudnych warunkach do Ostrowca Kieleckiego, a stamtąd do Myślowca
zapadłej dzi. na kielecczyźnie. Tam przebywałam na łasce fałszywych ludzi
i komitków przedleńskich do 1941 r. W tym roku wzięto nas z rodziną do
Ostrowca, gdzie ojciec nawiązał kontakt z bratami Kozłową

Ojciec mój Karol Kambriova ps. „Boski” (pamiętnie odebrałom dyplom Armii Krajowej
w Łańcuchu dn. 29.1.1970 r. nr. leg 7204) w najod kiosk przy ul. Traugutta 38

w którym była powiatowa stacja obwołu Grotowskiego, a później Okręgu.
W tym czasie w tym czasie meldunki na rozkaz dostawca w do Solarycy
punktów przekazywanych w Karacym przez Gja na terenie Ostrowca

i Radonia. Między innymi zapamiętałam ps. Brób którym często dotychczas.

„Gwiazda” „Sulima”. W marcu 1943 r. zostaliśmy zaproszeni przez podchorążego
półtora Mulawskiego ps. „Leotek” „Zapota” przeł. T. organizacyjnego.

W tym czasie zaprzyjaźniłam się z nami wiekując Gja mego, mnie i codziennie naszym
w konspiracyjnym w mieście A.K. Ja otrzymałam ps. „Hauka”

i dalej brałam udział w życiu w charakterze Kambriova w konspiracyjnym.

Do wybuchu Mulawski „Zapota” w r. 1946 został on zastawiony przez U.B. i myśliwym
wstrzelany. O tym donosiłam się od siostry jego (siostrzy Mulawskiej)

W kwietniu 1943 r. miewa moja Matka.

W marcu 1944 r. po zdradzie „Młota” Gestapo wryfrowo do adms Skrytki
i po orestowaniu mnie oraz braci, zostaliśmy wraz z innymi wywiezieni z Gestapo
w Ostrowcu do centralnego więzienia w Kielcach.

Z tamtego po orestowaniu Gja mego (w mieszkaniu przy ul. „Kwiat”) kłopot
ujto dwa dni później był bratem w tym czasie poza domem. Zwołano mnie

i braci. Z Kielc wzięto nas do Ostrowca i tam przez jakiś czas ukrywaliśmy się
do czasu wypracowania nam dokumentów przez A.K. Klasyfikacja i wojnowość

bratemu (miał 12 lat) wyjechałam do wiołki Matki do Kielc, gdzie ukry-
wałam się do czasu zakamienienia siostry w wojennym. Brat Eligiew

Łowisz A.K. (ps. „Bik”) domońca, stał się bojownic w Ostrowcu wyjechał do Sando
miewa i tam wiele miał w „Bura”

Ojciec mój po orestowaniu w „Kobie” w naszym mieszkaniu miesiomy i Wotowany
najpóźniej w więzieniu Gestapo w Ostrowcu, wywieziony do Głuch „Gros Rocz”
został samowolnym tam w kwietniu 1944 r.

Do przejściu frontu przez Karków i Bielickę i całkowitemu wyznaj wrocławiu
e hachui do Poznania, gdzie zostalam namie mieszkanie przy ul. Sw. Marcina 66/67
cołkownie wynajmowane i b. umiarkowane na skutek działań wfirmnych. z pomocą
brata Zdzisława (regaminista) zapisalam się do szkoły sztuk Plastycznych.

Do ukoniecznieniu jej przystalam do Instytutu Sztuk Plastycznych, a następnie po edamim
egzaminów z wyróżnieniem do Wyższej Szkoły Sztuk Plastycznych.
Studionatam na Wydz. Architektury i Sztuki w p.w. prof. Zuzanna Kintopfa.
Obrolotomim otrzymadlam z wyróżnieniem. W r. 1949 po ukoniecznieniu studiów zapisalam
się do Związku Polskich Artystów Plastyków. Klasyfikacje podziadam pracą w Państwu.
diecemniemu Zuzanna Bobkiewiczowa w Świeżym, kierując równocześnie kurs pedagogiczny
dla nauczycieli szkół zawodowych. W r. 1950 wyrotalam zaimięcia z haliciana
Stanisława ort. muzyka skrypka Janów. Fillanowim w Poznaniu i prof. Klary Stę-
piec w Zesp. Szkół Muzycznych w Poznaniu. W 1951 r. przystalam pracować w Liceum
w Świeżym i podziadam pracą w Sp. Art. Plast. "Forma" w Poznaniu jako plastyk.
W 1952 r. urodzila się moja córka Barbara. Równocześnie pracodalam nad
proważ dyplomu w Państwu. Wyższej Szkole Sztuk Plast. w Łodzi na Wydz. Przem.
i Sztuki i Sztuki i Sztuki. Dyplomu uzyskałam 3 lipca 1953 r. (w 70). W r. 1954 zostalam
salierona w poczet badaczy i organizatorów Z.P.A.P. Do dyplomu przowodalam jako
projektantka tkanin bieżących dla przemysłu i dla "lepelii" Poznam motywy
w dw. Plastyków w wytworach malarskich i wszystkich wytworach Sektory Górn.
Wyższ. w Poznaniu i Poznaniu. z zakresu tkanin bieżących. uczestniczyłam
w konkursach tkanin org. przez Związek "lepelii" otrzymując liczne nagrody i wyróżnienia;
owr. propozycje zalepów do Muzeów w Warszawie i Zagranicą. W Zarządzie Związku Z.P.A.P.
prezidentem funkcje społeczne. Od 1957 r. podziadam pracą w C.P.L.A. w Sp. Przemysłu
Ludowego i Bieżących "hickopolska" w Poznaniu w charakterze kierownika bieżących
wznowadam przez 20 lat mając dwie osiągnięcia zawodowe w dziedzinie projektowania
wszystkich dyscyplin tkanin ort. owr. przy realizacji nowemu regionu hickopolskiego.
Doprowadziłam do uzyskania nagrody C.P.L.A. i A. oraz T. nagrody kooperacji
W r. 1977 zostalam mianowana przez Min. Kultury i Sztuki w Warszawie kierowniczką
w dziedzinie szkół sztuki w powiatowym. W r. 1978 z powodu choroby musiałam
na wczasową emeryturę. O w 1981 r. spełniając wszystkie warunki Ministerstwa
Kult. i Szt. na emeryturę z tytułu twórczości, kultury i sztuki. uczestniczenie
przez ort. upst. niemiejną i przykładowo, spośród w Komisji C.P.L.A. i A.
W r. 1983 powstał w Warszawie Wzrost Sztuki Z.P.A.P. poproszony jego wznowienie
na skutek represji władzy Ludowej. i muszę na przekonanie się zapisalam
się do "Zw. Związków Twórczych" W r. 1989 wrotalam do realizacji nowemu
Zw. Pol. Art. Plast. - władal prawną jako kierowniczką przy Komisji Twórczości
bieżących C.P.L.A. i A. Sponsoring - uczestnicząc w Komisji Kwalifikacyjnej
kierowniczką.

W okresie pracy zawodowej zostalam odznaczona:
1. /1946 - odznaczką, "Zastępcy Związku Sportowców w leg. P/38/76
2/ 1977 - odznaczką, "Zastępcy Związku Kultury w leg. 135/77 - 9
3/ 1985 - odznaczką, "Zastępcy dla lepelii" w leg. 933
4/ 1955 - za wzdługi odznaczką, "Zastępcy Związku Kultury" w leg. 28/13 - 10-85
W 1990 r. na podstawie posiadanych dokumentów prawną Komisją
W.A.K. pod przewodnictwem Niemcewicz zostalam wyznaczona do Świeżego
Związku Łódzkiego A.K. zgrupowanie "Jodła"
pro "Wzrost" nie nalezodalam.
Anna Stanicka
Pismo du. 6 Kwiecniu 1990 r.

I/2 Materiały dokumentujące walkę
relatorki o niepodległość.

- Oświadczenie świadka A. Sojki, Poznań
22.02.1991, mps (ksero), k. 1, s. 1-2
- Oświadczenie świadka M. Woch, Poznań
23.02.1991, mps (ksero), k. 1, s. 3-4.
- Orzeczenie Komisji Weryfikacyjnej SZZAK
Okreg Wielkopolska, Poznań 20.05.1991, mps (ksero),
k. 1, s. 5

Jana Sójka z d. Sura Poznań dnia 22.2.1947r.

Poznań, Stypistka Gm. 1

imię, nazwisko, pseudonim i adres składającego oświadczenie (dla mężatek nazwisko panieńskie)

OP 25.01.11
1947

OŚWIADCZENIE ŚWIADKA

Ja, uczestnik (czka) - (wymienić formację, ugrupowanie, jednostkę, nazwę obozu, więzienia itp. - od - do) Poznań, Krajowej Brygady Sekretarka - maszynistka dowodząca Obrodo Opatońskiego H.K. w Ostrowcu Święt. w okresie od grudnia 1942 do stycznia 1944 (Wydział świadomy odpowiedzialności za prawdziwość podanych niżej przeze mnie faktów, legitymujący (a) się dowodem osobistym (innym dokumentem), seria i numer ST. 1941524. N.O. Poznań. wystawnionym dnia przez M.O. Poznań oświadczam, że Ob. Stanisława Sura z d. Karoliny córka Karola syn (córka) urodz. dnia 23.8.1923r. w Poznaniu

jest mi znany (a) osobiście jako uczestnik (czka) - wymienić formację, ugrupowanie, jednostkę, nazwę obozu, więzienia itp. oraz okoliczności, z jakimi świadek zetknął się z otrzymującym (cą) oświadczenie i czasokres od - do od Karowa 1942 - 1944. Była tam z dzieckiem Karole Karoliny, żoną mieszkającą w skrytce H.K. najniższego obrodo opatońskiego w północnej części. Jest mi wiadomo, że cała rodzina S. Karoliny była zaangażowana w pracę konspiracyjną. Korespondencje i meldunki, które dostarczały do skrytki. Były ekspedycje do adresatów przez Techniczne przed. "Hanka". Korespondencje i pieniądze przekazywane były adresowane do podobrodaw, do okręgu, do inspektoratu w Redawie

Wyżej wymieniony (a) posiadał (a) pseudonimy (y) "Hanka" stopień wojskowy pełnił funkcję Technika oraz brał udział w następującej działalności zaliczanej do uprawnień kombatanckich (wymienić jej rodzaje, miejscowości, czasookresy itp.) w okresie lat 1942 - 1944. Była Technikiem w skrytce obrodo, a następnie okręgu. Do tej skrytki trafiało pocztą przez mnie przygotowane i było przez "Hanka" przekazywane do adresatów

Wyżej wymieniony był represjonowany (a): wymienić jej rodzaje, miejscowości, czasokres, organy represjonujące (nazwę), z jakich powodów itp. *Wst. mi. medyc. z 7 marca 1944r. zast. aresztowni. drzewi Karola Kamborski - imię pseud. "Henki", Zbigniew pseud. "Bibi", Andrzej pseud. "Stech" u następnego dnia. Kamborski "strzyżyski" Karol Kamborski pseud. "Bibi". Rodzina cała była więziona przez Gestapo. Karol Kamborski zginął w obozie "Gross-Rosen".*

Jeśli świadek jest członkiem organizacji kombatanckiej; powinien podać jej nazwę, wpisać numer legitymacji członkowskiej, datę jej wydania, przez kogo *Wstawa Kamborska i należała do Światowego Związku Żołd. Zdobycy. imię Kamborski, Okręg Wlkp. - leg. nr H- do byłego Związku Bojowników o Wolność i Demokrację nr leg. 0170904.*

Czy świadek posiada uprawnienia kombatanckie; podać kiedy i przez kogo przyznane, nr legitymacji (zaświadczenia), datę wydania *Zdobycy. Nr 222249 (karta kombatancka) wydana 15. 7. 1946r. przez Łódź. Wojewódzki w Poznaniu. ZBOWiD*

WZROZAD WOJEWÓDZKI 1939-1945
w Poznaniu
Zaswiadcza, że Ob. *Sójka Anna*
jest członkiem ZBoWiD/nr ewidenc. *257195*
nr leg. *0170904* i posiada zaświadczenie
222249 z dnia *13. 7. 1946* tytuł
opracowani w ruchu oporu od
1. 1. 1943 do 31. 12. 1944 -
była organizatorką i sekretarką
Kancelarii Regionalnej AK -
Komendy Obwodu Opoleńskiego
określni Wielkiego
Zuzia Haucha
Stwierdzone z dokumentu

za 45 dni
z wyjątkami

Poznań 28. 11. 1991
miejscowość, data

Anna Sójka
własnoręczny podpis
ZOBWI
Okręg Wlkp.
Inop.
Środowisk
Anna Sójka
potwierdzam wiarygodność podpisu
świadka

pieczęć organizacji kombatanckiej,
imię i nazwisko, funkcja

Mieczysława Wodki - Lena "odpis, krewo" .. Pomara, .. dnia 23 lutego 1991. 3

Pomara, ul. Polwajsha 35m.10.

IPB

imię, nazwisko, pseudonim i adres
składającego oświadczenie
(dla mężatek nazwisko panieńskie)

OŚWIADCZENIE ŚWIADKA

Ja, uczestnik (czka) - (wymienić formację, ugrupowanie, jednostkę, nazwę obozu, więzienia itp. - od - do)
Mieczysława Wodki ps. "Lena" - Łęczyska 1. km. 27. p.p. AK ...
Obw. Radomsko - Kielecki od lutego 1941 r. do 17. I 1945 r.

świadomy odpowiedzialności za prawdziwość podanych niżej przeze mnie faktów, legitymujący (a) się
dowodem osobistym (innym dokumentem), seria i numer KM.MO - Pomara - F.W. 21.12.909
wystawionym dnia przez i legit. wyd. przez b. ruf. sztabu Obw. "Wojan" p.p.lk. W. Borzobohę
oświadczam, że Ob. Anna Szarucha z domu Kandziora (córka) Karola
urudz. dnia 23.08.1923r. w Pomarzu

Jest mi znany (a) osobiście jako uczestnik (czka) - wymienić formację, ugrupowanie, jednostkę, nazwę
obozu, więzienia itp. oraz okoliczności, z jakimi świadek zetknął się z otrzymującym (cą) oświadczenie
I czasokres od - do) W. lewe 1943r. (prawdopodobnie w okresie lub lipcu)
bralam. nr. polecenie. Obw. Piotruskiej ps. "Funiha" - km. 23. p.p. AK
Radomskiego u. Radomsko - u. prubor. kontakt. u. Ostrowcu
Sierakowskim przy ul. Traugotta 38. i tam praktycznie
porozum. mi. parsk. Tam z. Anna Kandziora -
ps. "Hanka" - Łęczyska 1. km. 27. p.p. AK
z. Anna i miałam ograniczony czas do odjazdu. po. 1945 -
Hanka odprowadziła mnie na Dworzec. z. Łęczyska. kontakt
u. Anna. sz. dwukrotnie.

Wyżej wymieniony (a) posiadał (a) pseudonimy (y) "Hanka" ..
stopień wojskowy .. bez stopnia .. pełnił funkcję .. Łęczyska ..
oraz brał udział w następującej działalności zaliczanej do uprawnień kombatanckich (wymienić jej rodzaje,
miejscowości, czasookresy itp.) ..

Było mi wiadomym, że Anna Kandziora - ps. "Hanka" ..
pracowała u. charakterze Łęczyska u. Łęczyska Obw. , a
następnie Obw. u. Ostrowcu ..

Wyżej wymieniony był represjonowany (a): wymienić jej rodzaje, miejscowości, czasokres, organy represjonujące (nazwę), z jakich powodów itp.

W marcu 1944r. ostrzeżono nas, że siostrzyczka jest spalona i były aresztowania u rodziny Kandziorów.
Jwi. po wojnie dowiedziałam się, że aresztowanie rodziny Kandziorów nastąpiło na skutek zdrady „Mokosa”.

Jeśli świadek jest członkiem organizacji kombatanckiej powinien podać jej nazwę, wpisać numer legitymacji członkowskiej, datę jej wydania, przez kogo Swiatoslaw Zuzek byłych Żołnierzy AK
Nr. leg. 2342

Czy świadek posiada uprawnienia kombatanckie; podać kiedy i przez kogo przyznano, nr legitymacji (zaświadczenia), datę wydania ZBoWiD Nr. leg. 0172411 wyd. 15.7.1984r.
Nr. karty kombatanckiej 266195 z 14.04.1983r. ew. 266195.
- Onegrewe Komisji Weryfikacyjnej Świat. Związku Żołnierzy A.K. - Obieg. Wielkopolski u Pomara z dnia 12.10.1990r.

Zświadczam, że Ob. Wode Mieczysława
jest członkiem ZBoWiD/nr ewidenc. 266195
nr legit. 0172411 i posiada zaświadczenie
730270 z dnia 25.4.1983, tytuł:
„działalności w ruchu oporu - 15.2.1944 -
do 16.1.1945.
była przynależność: „Kółka partyzanckie AK
w obwodzie Radcauskim
6.3.911”

M. Wodak

własnoręczny podpis

Okres Wielkopolski
Inspektorat Poznań
Sądowisko radcausko-kielecki
M. Wodak

potwierdzam wiarygodność podpisu świadka

W. Wodak
z os. 1000

Pomara 28.11.1991r.
miejscowość, data

pieczęć organizacji kombatanckiej, imię i nazwisko, funkcja

5
J/1215

**ORZECZENIE KOMISJI WERYFIKACYJNEJ
ŚWIATOWEGO ZWIĄZKU ŻOŁNIERZY ARMII KRAJOWEJ
OKRĘG WIELKOPOLSKA W POZNANIU**

Komisja działając na podstawie Statutu Ś.Zw.Ż.AK i obowiązującego regulaminu przyjmowania członków

dnia ..21 stycznia... 1990 r. rozpatrzyła deklarację

Kol. KANDZIORA-STAWICKA Anna pseud. "HANKA"
s/c Karol-Aniela ur. 23 sierpnia 1923 r.
w Poznaniu zam. w Poznaniu, ul. Winogrody 29

i na podstawie przedłożonych dokumentów oraz po zapoznaniu się z opinią Środowiska ORZEKA uznał, że w/wym. spełnia warunki przynależności do Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej w charakterze członka zwyczajnego i ustala następujące okresy działalności kombatanckiej:

1. KaP-AK Skrzynka nr 5 przekąźnikowa ..wiosną.. do ..czerwiec 1944 r.
2. Okregu na terenie Ostrowca Świętego od ..1941 r. do ..
3. Przyskiego i Radomia-łączniczka między skrzynkami dowódcy "Orski", "Czortek", "Zapała", "Motor", "Sulima" .. do ..

UZASADNIENIE

Przynależność do AK ustalono w oparciu o wydanie PAN-Polski Słownik Biograficzny, Zaświadczenie władzy Gestapo z 9.03.1944 r. oraz opinię Inspektoratu Poznań - środowisko "Jodła".

Podpisy Komisji Weryfikacyjnej:

1. Przewodniczący	-	<u>WŁ. BARTOSZEWICZ</u>
2. Członkowie	-	<u>J. PODONOWSKI</u>
	-	<u>F. SŁOMCZYŃSKI</u>

Poznań, 21 stycznia 1990r.

DECYZJA

**PREZYDIUM ZARZĄDU ŚWIATOWEGO ZWIĄZKU ŻOŁNIERZY ARMII KRAJOWEJ
OKRĘG WIELKOPOLSKA W POZNANIU**

Po zapoznaniu się z orzeczeniem Komisji Weryfikacyjnej Ś.Zw.Ż. AK Okr. Wielkopolska z dnia 21 stycznia 1990 r. Prezydium postanawia przyjmując w szeregi członków zwyczajnych Związku

Kol. Kandzióra-Stawicka Anna c. Karola i Aniela

Od niniejszej decyzji zainteresowanemu służy odwołanie do Zarządu Głównego Ś.Zw.Ż. AK w Warszawie, za pośrednictwem tut. Zarządu w terminie 14 dni.

Nr ewid. 1714

Poznań, dnia 20.05.1991r.

SEKRETARZ ZARZĄDU

PREZES ZARZĄDU

III/1 Materiały dotyczące rodziny
relatorki

A. Pilch, Kandydona Karol (1881-1944), w:
PSB t. XI, s. 600-601 (ksero), k. 1, s. 1-3

TOM III/4

ZPSZYF 61

III/111

POLSKA AKADEMIA NAUK

POLSKI SŁOWNIK BIOGRAFICZNY

WROCŁAW — WARSZAWA — KRAKÓW
ZAKŁAD NARODOWY IMIENIA OSSOLIŃSKICH
WYDAWNICTWO POLSKIEJ AKADEMII NAUK

1965

dotyczy jony konspiracyjnej wotrium
Karola Karwickiego, Antropu, dygnia, Anny Staniękiej z d. Karwickowa 13

wstania wielkopolskiego, działacz sanacyjny. Ur. 1 XI w Drewnie (pow. Żnin), syn Franciszka, nauczyciela, i Joanny z Mizerskich. Po ukończeniu szkoły w Drewnie wyuczył się zawoda zegarmistrzowskiego i grawerskiego. Interesował się plastyką, numizmatyką, muzyką i zagadnieniami historycznymi, ponadto działał w różnych organizacjach kulturalnych. W l. 1901—8 pracował w Sokole na Pomorzu. Krótko przed wybuchem wojny w r. 1914 K. wyjechał do Stanów Zjedn. A. P. Przebywał tam przez sześć miesięcy, pracując w Chicago, a później w Omaha (St. Nebraska). Po powrocie osiadł w Poznaniu i tu zastała go wojna. W czasie pierwszej wojny światowej należał K. do grupy działaczy niepodległościowych, którzy od r. 1914 prowadzili na terenie Poznania akcję dywersyjną, chroniąc Polaków przed poborem i wysyłaniem na front. Następnie K. zaciągnął się w szeregi Polskiej Organizacji Wojskowej (POW) od chwili jej zawiązania się w Poznaniu, tzn. w lutym 1918 r., i współdziałał w przygotowaniach do powstania wielkopolskiego. W celach dywersyjnych, a zwłaszcza dla zdobycia broni i amunicji, K. podrabiał rozkazy władz niemieckich. W jego mieszkaniu znajdował się jeden ze składów broni wydawanej powstańcom. Do czynniejszych członków POW należał także młodszy brat K-y, Eryk. Po wojnie pracował K. w zarządzie poznańskiego oddziału POW, był wiceprezys Zarządu Związku Peowiaków na woj. poznańskie. W r. 1934 został mianowany prezesem nowo utworzonego Koła im. Romana Wilkanowicza przy Związku Weteranów Powstań Narodowych RP 1914—1919, był członkiem i jako Honorowego tegoż związku oraz członkiem Rady Grodzkiej Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem (BBWR) w Poznaniu. K. był przewodniczącym Komisji Egzaminacyjnej dla młodszych w zawodzie rytowniczym. Uzyskał na konkursie Stowarzyszenia Artystów w Poznaniu II nagrodę za iluminowanie poezji R. Wilkanowicza, pt. „Z krwawych lat”. W r. 1934 u. ogłosił monografię Romana Wilkanowicza, a z początkiem 1939 r. ukazała się jego książka *Działalność POW w Poznaniu w latach 1914—1919*, która stanowi bodaj najskrupulatniejszą studium na ten temat.

Po wybuchu drugiej wojny światowej, w wrześniu 1939 r. wraz z 50 obywatelami m. Poznania był zakładnikiem niemieckich władz wojskowych. W listopadzie t. r. został wraz z żoną Anielą z Chrzanowskich (ur. 1891 w Jassach, zm. 1943) i trojgiem dzieci wysłany na obozu w Głównej pod Poznaniem. Po sześciomiesięcznej tułaczce po okolicznych lasach osiadł w Ostrowcu i wynajął tam blok, który był źródłem utrzymania rodziny. Z początkiem 1941 r. nawiązał kontakt z dowódcą grupy 5 (łączność) Konspiracyjnej Armii Polskiej (KAP),

działającej na tamtejszym terenie. Gdy w r. 1943 KAP podporządkowała się dowództwu Armii Krajowej, w kiosku zorganizowano punkt kontaktowy — skrzynkę obwołu, potem okręgu. W tym czasie wciągnął K. wszystkich członków rodziny do pracy. Córka Anna pracowała jako łączniczka, syn Andrzej jako kolporter „Biuletynu Informacyjnego”, zaś syn Zbigniew, który przedtem był łącznikiem, jako dowódca sztafety łącznikowych i mobilizacyjnych. W r. 1941 gestapo odszyfrowało adres skrzynki, a 7 III arestowało najpierw dzieci K-y, a w dzień później jego samego. W kwietniu t. r. Zarząd Miejski w Ostrowcu otrzymał zawiadomienie z obozu koncentracyjnego w Gross-Rosen o śmierci K-y.

Łoza, Czy wiesz, kto to jest? (fol.); Olszewicz B., Lista strat kultury pol.; — Kandzióra K., *Działalność P. O. W. w Poznaniu*, W. 1939; Kubiak S., Łozowski S., Rady robotniczo-solnierskie w Wielkopolsce 1918—1919, P. 1959 s. 7, 92, 126; Powstanie Wielkopolskie 1918—1919, Pod red. K. Piwarskiego, P. 1958 s. 163, 171; Rocznik Związku Weteranów Powstań Narodowych RP 1914—1919 w Poznaniu, P. 1935 s. 143—7, 194 (fol.); Wilkanowicz R., Bezimienni bohaterowie Powstania Wielkopolskiego, P. 1928 s. 53—5; — Relacja dowódcy grupy 5 KAP na obwód Ostrowiec, podana wg maszynopisu opracowanego przez Kandziórę.

Andrzej Piłch

Kandzióra Wojciech (1846—1919), działacz i fil. P. 24 IV w Rudnicy, przysiółku pod Proszkowem w pow. opolskim. Był synem Alberta, właściciela młyna Rudnica oraz folwarku i domu w Opolu, i Agnieszki z domu Langosa. K. wyuczył się w domu, nauki w gimnazjum opolskim nie ukończył. Zajmował się odziedziczonym w ojcu majątkiem. K. był bardzo ktywnym działaczem ruchu polskiego w Opolu, współpracownikiem Bronisława Koraszewskiego. W r. 1877 był współzałożycielem Banku Ludowego w Opolu, od r. 1898 aż do śmierci członkiem zarządu tegoż banku. Od r. 1891 pełnił funkcję Parubnika Tow. Polsko-Katolickiego w Opolu. Był kilkakrotnie członkiem Polskiego Komitetu Wyborczego na Śląsk. W r. 1910 był współzałożycielem i członkiem zarządu Spółki Budowlanej w Opolu. Należał również do zarządu Związku Spółek Gospodarczych i Zarobkowych w Poznaniu.

K. występował wielokrotnie jako mówca na polskich zebraniach i wiecach wyborczych. Za swoje aktywne wystąpienia był przez władze wielokrotnie karany grzywnami. Podczas pierwszej wojny światowej był jednym z organizatorów akcji niesienia pomocy głodującej ludności polskiej w Królestwie. K. zmarł w Opolu 28 X 1919 r. w małżeństwie z Katarzyną Müller pozostawił synów: Jana (1875—1932), który gospodarzył w ojcowskim folwarku, i Pawła (ur. 1883), karczmarza w Zabrzcu, oraz trzy córki.

oddziale psychiatrycznym szpitala na Czystem. Później do r. 1929 była lekarzem szpitalnym. Rozpoczęła działalność w Komunistycznej Partii Polski (KPP) od chwili jej powstania m. in. współpracowała z Komunistyczną Frakcją Poselską w Sejmie. Od jesieni 1923 do 1929 r. była sekretarzem Centralnego Wydziału Kobiecego przy KC KPP, redagowała jego pismo t. j. „Robotnica” i inne wydawnictwa. Była autorem wydanej w ZSRR broszury o położeniu kobiet-robotnic w Polsce (*Robotnica w Polsce*, Moskwa—Leningrad 1930, wyd. w jęz. polskim, pt. *Robotnica w Polsce*, Moskwa—Charków—Mińsk 1930). Uczestniczyła z ramienia KPP w V Kongresie Międzynarodówki Komunistycznej (1—8 VII 1924) i w międzynarodowej komunistycznej konferencji kobiecej tegoż lata. W grudniu 1925 r., w czasie IV Konferencji KPP, była okresowo członkiem Sekretariatu Krajowego KC KPP. W r. 1926 była delegatem na kolejną międzynarodową konferencję kobiecą w czasie przewrotu majowego 1926 r. Była przeciwniczką i przeciwniczką poparcia J. Piłsudskiego. Była przeciwniczką, w okresie walk frakcyjnych, wypowiedziała się zdecydowanie za tzw. wici zoszcia. Uczestniczyła z głosem doradczym w IV Zjeździe KPP (22 V—9 VIII 1927). Po kilkakrotnych rewizjach i aresztowaniach (m. in. przed 22 V 1927, 6 XI 1927, 12 XII 1928) została aresztowana we wrześniu 1929 r. Zwolniona za kaucją (marzec 1930) była zmuszona emigrować do ZSRR (czerwiec 1930). Tutaj zaczęła używać nazwiska Kancewicz. W okresie 1930—lutego 1932 r. pracowała jako zastępca dyrektora I Moskiewskiego Podmiejskiego Szpitala Psychiatrycznego, w l. 1932—4 jako dyrektor sanatorium dla nerwowo chorych (st. Golicyno p. Moskwa), a w okresie 1935 do sierpnia 1937 r. jako samodzielny pracownik naukowy w Państwowym Centralnym Instytucie Psychiatrycznym im. Kraenera w Moskwie. Sprawowała także szereg funkcji społecznych. Aresztowana 10 IX 1937 r. pod fałszywymi zarzutami i skazana administracyjnie, została zwolniona na podstawie amnestii we wrześniu 1944 r. (w 1956 zrehabilitowana pośmiertnie przez władze radzieckie). Pracowała jako lekarz na płu. Kaukazie do 17 VII 1945 r.

Po powrocie do Warszawy od września 1945 r. pracowała w Biurze Kontroli przy Prezydium Krajowej Rady Narodowej (KRN), później w Najwyższej Izbie Kontroli (NIK), od 1 III 1948 r. jako wicedyrektor Państwowego Instytutu Higieny Psychiczej, a później jako dyrektor tejże placówki, przekształconej w Główną Poradnię Zdrowia Psychicznego. Równolegle kontynuowała działalność społeczno-polityczną. Od 1 IX 1945 r. należała do PPR, sprawując szereg funkcji. Była delegatem na I Zjednoczeniowy Zjazd PZPR 16 XII 1948 r. Była działaczką Społecznego Komitetu Walki z Alkoholizmem

przy Centralnej Radzie Związków Zawodowych (CRZZ) i in. Opublikowała szereg prac i przyczyników naukowych, jak: *Schizofrenia w wieku dziecięcym*, „Roczn. Psychiatryczny” (W.) Z. 2, 1925 s. 69—84; *Parę słów o psychiatrii radzieckiej*, „Zdrowie Psychiczne” R. 4: 1949 (druk) 1950 nr 3—4 (11—14) s. 3—18; *Organizacja opieki psycho-higienicznej nad dziećmi w Polsce* (razem z Z. Szymańskim), „Zdrowie Psychiczne” P. 1: 1949 (druk) 1950 nr 1—2 (11—12) s. 69—81. Oglądała także artykuły popularnonaukowe. Odmówiona m. in. w r. 1950 Orderem Szlasteru Pracy I kl. Została 17 X 1952 r. Pozostawiła syna Jana, historyka.

„Kron. Ruchu Rewol. w Pol.” T. 1—3: 1937 z. 1 s. 17, 20; „Czerwona podległość” T. 13: 1936; Próchnik A., *Kobieta z polskim ruchem socjalistycznym*, Wyd. 2., W. 1933 s. 32; „Służba Zdrowia” 1952 nr 2; „Trybuna Ludu” 1950 nr 68, 1952 nr 302; „Wiad. Lek.” 1950 nr 6; 1953 nr 1 s. 58—9; „Z Pola Walki” 1958 nr 1 s. 247, 1960 nr 2 s. 40, 52, nr 3 s. 91, 1961 nr 1 s. 29; [a. b.], *Kobiety-rewolucjonistki w szponach faszyzmu*, „Czerwona Pomoc” 1933 nr 3—6 s. 10; Probuier B., *Bezustanna walka*, W. 1962; Kancewicz J., *Wuj Maks*, Krajewski W., Kancewicz J., *Leonowicz S.*, *Ludzie bliscy*, W. 1960 s. 52, 53, 82, 151, 207; *Limanowski B.*, *Pamięć i*, W. 1958 II; *Pokój czy wojna*, „Walka z Bolszewizmem” 1929 z. 20, s. 71; *Sokolnicki M.*, *Czarnaście lat*, W. 1936 s. 20, 27, 137, 192, 197; „Trybuna Ludu” 1956 nr 189; *Uziembło A.*, *W Czestochowie i na Rakowie*, „Niepodległość” T. 1: 1936; *Z frontu wewnętrznego*, „Walka z Bolszewizmem” T. 12: 1927 z. 7 s. 20—1; — *Arch. Zakł. Hist. Partii* t. os. Nr 2283 (Horwitz-Kancewiczowa K.), *Ankiety, biografia i wspomnienia*, t. os. Nr 2014 (Grabowski E., też), t. os. Nr 1593 (Fornalska E., też), t. os. Nr 7898 (Szulc Fryde I., też), [Horwitz-Kancewiczowa K.] *Leonia*, *Ankieta uczestnika IV Zjazdu KPP* — fotokopia (materiały niezinyentaryzowane), 305/VII/15, poz. 4 ([Horwitz-Kancewiczowa K.] *Leonia*, Skala, *Listy do KZ PPS*), 305/II/8, podt. 1, k. 46 (II, 17, autorstwo domniemane), Warszawa, 2 V 1905 — do KZ PPS), 305/II/43, podt. 1, k. 5—6, 24, 29 i 32 ([b. a.], *Uczestnik zjazdu ZZSP*), 305/III/2 (Protokół obrad I Rady Partyjnej PPS od 15—18 VI 1905 r.), 305/III/3, podt. 6 (Protokół obrad konferencji warszawskiej PPS 9—11 VII 1905 r.), 305/II/11, poz. 3, k. 15—16 ([b. a., kopia] *Wniosek Irenej, Julii, Roberta i Zygmunt*), 305/III/41 podt. 2, k. 16—16 v. (Zarząd Oddz. Zagran. PPS—Lewicy), *Okólnik* Nr 5 (16 VI 1910), AGAD: KGW 102855/1-2 k. 156 *Warsz. Policmajster* — *Warsz. Gen. Gub.* 8 XI 1904 g. Nr 9022; KGW, Nr 104362, k. 326 [List gończy za K.-H. K.]; Mosk. Centr. Gos. Istor. Archiv. (CGIAM): 1120 t. B:11 cz. 9 t. B, f. 102 (DP), op. 14, jed. chr. 1913—1913 k. 133—134 (O Polskiej Socjalistycznej Partii „Lewicy” — *swodka*). Inne informacje, f. 102 (DP), dpr. 7, Nr 3296 I, 1904 g. f. 102 (DP), OO (Os. Old.), Nr 1082; — Inne materiały źródłowe rękopiśmiennie w posiadaniu J. Kancewicza; — Na podstawie materiałów dostarczonych przez J. Kancewicza opracowała

Red.

Kandzióra Karol Marcin (1881—1944), dyplomowany zegarmistrz i ryłownik, uczestnik po-

KANDZIORA Anna

